

Tunalı Erkan, D., (20118). Ortaöğretim kurumlarındaki destek eğitim odası uygulamasına ilişkin öğretmen görüşleri, Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED), 2, 2, 17-30

Geliş Tarihi: 03/01/2018

Kabul Tarihi: 20/05/2018

ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ DESTEK EĞİTİM ODASI UYGULAMASINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Deniz TUNALI ERKAN*

ÖZET

Öğretmen görüşlerine dayalı olarak, ortaöğretim kurumlarındaki “Destek Eğitim Odası” (DEO) uygulamasının kültür ve meslek dersleri açısından değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2016-2017 eğitim öğretim yılında D. ilindeki resmi ortaöğretim kurumlarından bir meslek lisesinde görev yapan, DEO’da eğitim veren kültür ve meslek dersi öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışmada, araştırmacı tarafından DEO uygulamasının değerlendirilmesine yönelik derinlemesine bir görüşme formu geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Görüşme formuna kaydedilen öğretmen cevaplarından elde edilen verilerin analizinde, betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Çalışmada, mevzuatta bulunan bazı ifadelerin DEO açılmasını zorlaştırmasına; DEO kapsamında ders vermekte olan öğretmenlerin eğitim eksikliğine; materyal, yer ve donanım anlamında mevcut olan yetersizliklere vurgu yapılmıştır. Katılımcılar, DEO uygulamalarının öğrencilerin kültürel ve mesleki eğitim ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmakla beraber, öğrencilere akademik, bireysel ve sosyal yönden bir takım katkılar sağladığının da altını çizmektedirler.

Anahtar Kavramlar: Destek Eğitim Odası (DEO), Öğretmen.

ABSTRACT

The qualitative research method was used in this study which aims to evaluate the application of "resource education room" (DEO) in secondary education institutions in terms of culture and vocational courses, based on teacher opinions. The working group of the study is composed of teachers of cultural and vocational subject teaching in the DEO who work in one vocational school from the official secondary education institutions in the province of D. in 2016-2017 academic year. An in-depth interview form was developed and implemented by the researcher for the evaluation of DEO practice. Descriptive analysis technique was used in the analysis of the data obtained from the teachers' answers recorded in the interview form. It has been emphasized that some expressions in the legislation by the participants make it difficult to open DEO, inadequacies in terms of material, location and equipment, and the lack of training of teachers who are teaching under DEO. Participants also underline that DEO applications are insufficient to meet the cultural and vocational training needs of students, but also provide students with something academic, personal and social.

Key Words: Resource educational room, Teacher.

* Düzce Üniversitesi Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, deniztunali54@gmail.com

Problem Durumu

Eğitim-öğretim ortamlarında bireysel farklılıklara sahip çok sayıda öğrenci mevcuttur. Sınıfındaki diğer bireylerden farklı özellikler gösteren, bireyselleştirilmiş öğretim programlarının uygulandığı bu öğrencilerin kaynaştırma eğitimi kapsamında arkadaşlarıyla bir arada tutulurken pozitif bir ayrımcılıkla öğretmenlerin vereceği ayrı bir eğitimden geçmesinin onlara çok şey kazandıracağı kuşku götürmez bir gerçektir.

Alan yazın incelendiğinde özel eğitim ile ilgili çalışmaların kaynaştırma öğrencilerine yönelik sorunlar ve çözüm önerileri üzerine yoğunlaştığı saptanmıştır. Yürütülen pek çok çalışma sonrasında Destek Eğitim Odası (DEO) uygulamasının önerildiği tespit edilmiştir. Kaynaştırma uygulamalarının en az sorunla yürütülebilmesi için her okul bünyesinde bir DEO'na gereksinim vardır. Öğrencilere bu destek sağlanmadığı takdirde, öğrencilerin genel sınıf ortamında alacağı eğitimle kaynaştırma ile ulaşılmak istenen amaçlara ulaşmanın mümkün olmayacağı bir gerçektir. Bu destek kültür dersleri kadar meslek dersleri için de önemlidir. Günümüzde mesleki eğitim, her yaşta ve her düzeyde bireye yönelik olarak her alanda farklı nitelikte bir yere sahiptir. Mesleki eğitimin gerçekleştiği Meslek Liselerinde meslek derslerine ayrılan sürenin çok olması bu derslerin de destek odası eğitimleriyle desteklenmesini zorunlu kılmaktadır. Özel gereksinimli çocukların toplumsallaşması amacıyla uygulanan kaynaştırma eğitimine alınan öğrencilerin, meslek derslerinde öğretilen bilgi ve becerileri öğrenmesi oldukça zor olmakta, öğrencilerin desteklenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Öğrencilerin alanlarıyla ilgili bu bilgi ve becerinin kazandırılması sınıf ortamında gerçekleşen derslerin yanı sıra, destek eğitim odasında gerçekleşen programlı ve bir öğretim ile mümkün olmaktadır.

Bu araştırma, kaynaştırma eğitiminin bir parçası olan ve Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından 2006 yılından itibaren zorunlu kılınan DEO uygulamasının kültür ve meslek derslerine yönelik incelenmesini de sağlayacaktır. Kaynaştırmada destek hizmetlerin öneminin vurgulanmakta olmasına karşın bu alanda çok fazla araştırma bulunmamaktadır. Araştırmanın, kaynaştırma eğitimi kapsamındaki DEO uygulamalarının kültür ve meslek dersi eğitim-öğretimine katkılarını ortaya koyma, uygulamanın daha etkin ve verimli hale gelmesini sağlama ve karar alıcılara fikir sunma açısından faydalı olacağı düşünülmektedir. Okullarda, kaynaştırma eğitiminin başarılı olmasının DEO'sındaki başarıya bağlı olduğu düşünüldüğünde, bu çalışmanın, öğretmen görüşlerinden yola çıkılarak, Türkiye'deki kaynaştırma eğitimi literatürüne de katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmadan elde edilecek bulguların, bu konuda çalışan araştırmacılara somut veri ve bulgular sağlaması açısından faydalı olacağı ve daha ileri çalışmalara zemin hazırlayacağı düşünülmektedir. Öğretmen görüşlerine dayalı olarak, ortaöğretim kurumlarındaki destek eğitim odası uygulamasının kültür ve meslek dersleri açısından değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışmanın uygulama sürecindeki problemleri tesbit etmesi ve problemlerin giderilmesine yönelik çözüm önerileri getirmesi bakımından yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- 1) DEO uygulamasının mevzuat boyutuna ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
- 2) DEO uygulamasında derslerde sorun yaşanmakta mıdır? Varsa ne gibi sorunlar yaşanmaktadır?
- 3) DEO uygulamasında karşılaşılan sorunların üstesinden nasıl gelinmektedir?
- 4) DEO uygulamasının geliştirilmesine ilişkin öğretmenlerin öneri ve görüşleri nelerdir?
- 5) DEO'lar özel gereksinimli bireylerin mesleki eğitim ihtiyaçlarını karşılama açısından yeterli midir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, nitel verilerin (kelimeler, resimler, imgeler gibi sayısal olmayan veriler) toplanmasına dayalı araştırma yaklaşımı olarak tanımlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni (fenomenoloji, görgünbilim) ile yürütülmüştür. Olgubilim diğer ismiyle fenomenolojik araştırma, belirli bir grubun veya birkaç kişinin bir fenomene ilişkin deneyimlerini, bu deneyimleri nasıl betimlediklerini ve anlamlandırdıklarını ortaya çıkarılmak amaçlandığında kullanılmaktadır (Akt. Çağlar, 2016). Bu çerçevede bu çalışmanın fenomenolojik yaklaşıma uygun olduğu söylenebilir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın grubunu 2016-2017 eğitim öğretim yılında D. ilindeki resmi ortaöğretim kurumlarından Destek Eğitim Odasında eğitimi veren 1 meslek lisesinde görev yapan kültür ve meslek dersi öğretmenleri oluşturmaktadır. Yapılan ön çalışmalarda birçok okulda okuldan ve öğrenciden kaynaklanan nedenlerle destek eğitim odası açılmadığı saptanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu D. il merkezinde görev yapan 6 öğretmen oluşturmuştur. Bu çalışmada çalışma grubu seçilirken amaçlı örnekleme yönteminden ölçüt örnekleme ve maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleminin tercih edilmesinin nedeni araştırmanın amacı uygun olarak belirli ölçütleri karşılayan katılımcıların araştırmaya dâhil edilmesidir. Bu çalışmada ise ölçütlerimiz, öğretmenlerin meslek dersinde DEO’nda görev alıyor olmalarıdır. İlgili mevzuat gereği tüm okullarda DEO uygulaması zorunlu olmakla birlikte fiziki imkân ve öğretmen yetersizliği gibi nedenlerle halen bazı okullarda destek eğitimi, DEO’da yapılamamaktadır. Bu nedenle araştırma kapsamında okullar seçilirken destek eğitim odası olan ve meslek dersinde destek eğitimi verilen okullar seçilmiştir. Bu seçim ölçüt örnekleme kapsamında planlanmıştır. Çalışmamızda maksimum çeşitlilik örnekleme doğrultusunda DEO’larında hizmet veren farklı branş, kıdem düzeyi ve cinsiyetlerdeki kültür ve meslek dersi öğretmenlerinin araştırmaya dahil edilmesine çalışılmıştır. Görüşmeler, 45 dakika olarak planlanmış, öğretmenin ders saatlerinin dışında gerçekleştirilmiştir. Görüşme isteğini kabul eden öğretmenlerle istedikleri ve rahat edebilecekleri, öğretmenler odası, kantin, boş sınıf, müdür yardımcısı odası gibi alanlarda görüşmeler yapılmıştır. Bu çalışmada kapsamında 1 okulda 6 öğretmen ile görüşülmüştür. Katılımcıların özellikleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Betimsel Özellikleri.

Öğretmenlerin kod isimleri	Branş	Cinsiyet	Kıdem	Eğitim durumu	alma
Pelin	Grafik ve Fotoğrafçılık	Kadın	2	Almadı	
Fatma	Matematik	Kadın	2	Almadı	
Özlem	Matematik	Kadın	16	Almadı	
Tuğba	Biyoloji	Kadın	21	Almadı	
Duygu	Biyoloji	Kadın	5	Almadı	
Ahmet	Türk Dili ve Edebiyatı	Erkek	26	Almadı	

Veri Toplama Araçları

Öğretmenlerin tecrübelerine ilişkin detaylı bilgi toplamak için veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme tekniği tercih edilmiştir. Bu kapsamda araştırmacı tarafından DEO uygulamasının değerlendirilmesine yönelik derinlemesine görüşme formu geliştirilmiştir. Formlarının geliştirilmesinde, yapılan alan yazın taramasına dayalı olarak 5 sorudan oluşan taslak soru formları hazırlanmıştır. Araştırmanın alt amaçları doğrultusunda hazırlanan taslak formu kapsam ve yapı geçerliğini saptamak amacıyla eğitim yönetimi alanında çalışan 1 öğretim üyesine sunularak uzman fikirleri alınmıştır. Ayrıca taslak form, soruların ifade uygunluğu ve dil bilgisi açısından okulda görev alan Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni tarafından gözden geçirilmiştir. Alınan uzman görüşleri doğrultusunda görüşme formlarında gerekli değişiklikler yapılmıştır. Son olarak araştırma evreninde yer alan 1 öğretmen ile deneme görüşmeleri (ön uygulama) yapılarak soruların anlaşılabilirlik ve uygunluk açısından bir değerlendirmesi yapılmıştır.

Verilerin Toplanması

Katılımcıların isimlerinin gizli tutulduğu ve kod isimlerin kullanıldığı bu çalışmanın verileri 2017 yılında aralık ayında toplandı. Görüşme isteğini kabul eden öğretmenlerle öğretmenlerin çalışma koşulları ve ders programları dikkate alınarak eğitim-öğretimi aksatmayacak zaman aralıklarında önceden alınan randevular doğrultusunda görüşmeler planlandı. Görüşmeler araştırmacının kendisi tarafından gerçekleştirildi. Görüşmelere başlanmadan önce öğretmenlere araştırma ile ilgili bilgiler verilmiş, araştırmanın amacı ve önemi, verilerin nasıl ve nerede kullanılacağını, bu işlemin ortalama ne kadar süreceğini ve görüşme yapılan kişilere ait bilgilerin gizliliği konuları ile ilgili açıklamalar yapıldı. Samimi bir sohbet ortamında gerçekleştirilen görüşmelerde veriler katılımcı tarafından not edilmiştir. Veri kaybının önlenmesi amacıyla görüşme sürecinde araştırmacı tarafından da notlar alınarak bilgiler kayıt altına alınmıştır. Ortalama 30 dakika süren görüşmelerde katılımcıları yönlendirecek ifadelerden kaçınılmış, soruların bitiminde, görüşülen kişinin diğer düşünceleri de alınarak konu ile ilgili ayrıntılar saptanmaya çalışılmıştır.

Verilerin Analizi

Öğretmenlerin görüşme formuna kaydedilen cevaplarından elde edilen verilerin çözümlenmesinde ve analizinde, betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Görüşmelerle elde edilen veriler öncelikle yazılı hale getirilmiş ardından da betimsel analiz tekniği ile veriler özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Ham verilerin okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde verildiği betimsel analizde yanıtların frekansları da belirlenmiştir. Bunun için veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre oluşturulmuş ve görüşmede kullanılan sorular dikkate alınarak sunulmuştur. Betimsel analizde görüşülen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışmada da öğretmenlere sorulan sorular temalar olarak belirlenmiştir. Sorulara verilen cevaplar, bu doğrultuda değerlendirilip söylenme sıklığı temel alınarak belirlenen frekanslar tablolandırılmıştır. Ayrıca, bulguların açıklayıcı olması amacıyla öğretmenlerin yanıtlarından doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

1) Katılımcıların DEO Uygulamasının Mevzuat Boyutuna İlişkin Görüşleri

Katılımcıların DEO yönetmeliğinin yeterli/yetersiz, kolaylaştırıcı/zorlaştırıcı yanlarının değerlendirilmesine ilişkin görüşleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Katılımcıların DEO yönetmeliğinin değerlendirilmesine ilişkin görüşleri.

Belirtilen görüşler	f
---------------------	---

Öğrencinin DEO'nda vermek istediğiniz dersten alınması	3
Ek ders düzenlemesi	2
Öğretmen ve öğrenci buluşmasının zorluğu	2
Ders öğretmenin kendi öğrencisine eğitim verememesi	2
Teşvik edici yönü yetersiz olması	1
Öğretmen takibi konusunda yetersiz olması	1
Yönetmelik açık olmaması	1
Yönetmelik genel olması	1
İdarecilerin DEO açmasını kolaylaştırması	1

Araştırmanın birinci ait probleminde destek eğitim odası yönetmeliğinin değerlendirilmesine ilişkin katılımcıların görüşleri ele alınmıştır. Edilen bulgulara dayalı olarak katılımcıların destek eğitim odası yönetmeliğine ilişkin görüşleri 8 kategoride toplanmıştır. Bu bağlamda katılımcılardan biri yönetmelik hakkındaki görüşlerini şu cümlelerle dile getirmiştir.

Özlem: "DEO'dan faydalanacak öğrenciyi matematik dersinden alıp, öğretmenin de aynı anda boş ders saati olması. Yani benim boş dersimle, faydalanacak öğrencinin matematik derslerinin aynı saate denk düşmesi. Bu olasılık zor rastlanır bir durum olduğundan engel teşkil etmektedir."

Aynı konuyu bir başka açıdan değerlendiren diğer bir katılımcı ise görüşlerini şu cümleler ile ifade etmiştir.

Ahmet: "Yönetmelik ihtiyacı karşılayacak nitelikte değil maalesef. Örneğin bir coğrafya öğretmeni ancak coğrafya dersinde öğrenciyi alıp destek odasında eğitim vermektedir. Bu demek oluyor ki dersin öğretmeni öğrencisine birebir eğitim veremeyecek. Sırf bu yüzden uygulama yetersiz kalmaktadır."

Yönetmeliğin açık olmadığını ve genel olduğunu belirten diğer bir katılımcı şu paylaşımlarda bulunmuştur.

Tuğba: "Yönetmelik açık bir yeterli şekilde açıklanmamış. Fakat uygulama genel olduğu için, öğrencilerin farklı sorunlarına nasıl yaklaşacağımız konusunda bilgi vermemektedir."

Yönetmelikle ilgili olarak öğretmen ek ders ücreti konusunu gündeme getiren diğer katılımcılar görüşlerini şu şekilde açıklamıştır.

Fatma: "Birebir olduğundan dolayı emek isteyen bir iş. Bu nedenle ek ders ücretinin tekrar düzenlenmesi gerektiğini düşünüyorum."

Duygu: "Teşvik edici yönünün yetersiz olduğunu düşünüyorum. Örneğin %25 artırımlı verilen ders saati ücretini az buluyorum. Birçok arkadaşım dönem başında DEO'nda eğitim vermek istediğini belirten dilekçe vermişti. Ancak öğrencinin aynı dersten alınması zorunluluğu öğretmen ve öğrenci buluşmasını zorlaştırıyor. Bu durum iki önemli sonuç doğuruyor bence, bu öğrenciler idareci görevini yürüten öğretmenlerden ders

Deniz Tunalı Erkan

alabilirler. Çünkü onların ders programı buluşma için daha uygun. İkincisi ders öğretmeni kendi öğrencisine ders açamıyor. Bir şekilde açılmış olan dersler öğretmenlerin kontrolünde devam ediyor, birebir olan bu uygulama öğretmenlerin vicdanına kalmış, öğretmenin takibi yetersiz.”

2) Katılımcıların DEO Uygulamasının Uygulamasında Derslerde Yaşanan Sorunlara İlişkin Görüşleri

DEO uygulamasında derslerde yaşanan sorunlara ilişkin katılımcı görüşleri Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Katılımcıların DEO uygulamasının uygulamasında derslerde yaşanan sorunlara ilişkin görüşleri.

Belirtilen sorunlar	F
Materyal yetersizliği	6
Yer/donanım sıkıntısı	3
Öğrencilerin farklı özellikte olması	3
Eğitim almamanın eksikliği	2
“Öğrenciye ne vermeliyim” sorusu	2
Basit anlatımlı kaynak eksikliği	1
Öğrencilerde ön bilgi eksikliği	2
Öğrencinin DEO’na ilk kez alınması	2

Araştırmanın ikinci alt probleminde destek eğitim odası yaşanan sorunlara ilişkin katılımcıların görüşleri ele alınmıştır. Mülakatlardan elde edilen bulgulara dayalı olarak katılımcıların DEO yönetmeliğine ilişkin görüşleri 8 kategoride toplanmıştır. Bu bağlamda katılımcılardan biri yaşadığı sorunları şu cümlelerle dile getirmiştir.

Ahmet: “Herhangi bir eğitime tabi tutulmadığımızdan dolayı sıkıntı yaşamaktayım. Amacımızın ne olduğu konusunda bile kafam karışık. Amaç bilgi vermek mi başka bir şey mi? Bu sorunun cevabını gerçekten bilmiyorum. Öğrenciye bilgi vereceksem, öğrenci bu bilgiyi çok kısa zamanda unutacaktır. Yok bilgi vermeyeceksem ben bu eğitimde çocuğa ne vermeliyim.”

Katılımcı, öğrencilerin farklı özelliklerini de bir sorun olarak görmekte ve görüşlerine şöyle devam etmektedir.

Ahmet: “Destek eğitiminde bireysel eğitim verilecek öğrenci yeterince teşhis edilmemektedir. Her birinin bireysel yeterliği ve /veya yetersizliği farklı olsa da bilgilendirilmediğimizden dolayı hepsine yaklaşımımız aynı olmaktadır.”

Öğrencilerin farklı özelliklerini gündeme getiren diğer bir araştırmacı ise görüşlerini şu şekilde açıklamıştır.

Tuğba: “...Her öğrencinin farklı özellikleri nedeniyle BEP kapsamına alındığından bazen öğrenciye ulaşmada zorluk yaşıyorum. Görme, işitme, zihinsel engelli öğrencilerimiz bulunmaktadır.”

Öğrencilerin hazırbulunuşlukları noktasında görüş beyan eden bir katılımcı fikirlerini şu sözlerle açıklamıştır.

Fatma: “Kendi branşım ile ilgili ön bilgi eksikliği yaşıyorum. Önceki sınıflarda anlatılanları tekrar anlatmak zorunda kalıyorum. Daha önceki yıllarda düzenli yapılmadığı için sıkıntılar oluyor.”

Ortaöğretim kurumlarındaki destek eğitim odası uygulamasına ilişkin öğretmen görüşleri Sınıf, materyal ve internet bağlantısı sorununa vurgu yapan bir katılımcı görüşlerini şu şekilde açıklamıştır.

Pelin: Okulumuzda bir destek eğitim odası bulunmamaktadır, başlıca sorun bu olmakla beraber materyal eksiği de büyük bir sorundur. Bilgisayar destekli grafik tasarım dersi veriyorum ve her hafta (haftada iki gün) ders işleyecek bir yer bulmakta problem yaşıyorum. PC ve internet sıkıntısı dönem başından bu yana yaşadığım sürekli bir problem.”

Diğer katılımcılar da sınıf ve materyal eksikliğine vurgu yaparak bazı açıklamalarda bulunmuşlardır. Bu konudaki görüşleri içeren doğrudan alıntılar aşağıda verilmiştir:

Tuğba: “Derslerin işlenişyle ilgili materyallerin az olması. Fiziksel olanaklar yeterli değil. Sadece sınıf ortamı oluşturulmaktadır. O da çalışma saatinde boş bir sınıf belirlenmektedir. Sınıf ortamı olmadığı için, donanım, ders materyalleri bulunmuyor.”

Fatma: “Fiziksel olanaklar maalesef yeterli değil. Belli bir yer olmadığı için kütüphanede yapmak zorunda kalmıştım. Materyal yoktu.”

Ahmet: Derslik konusunda sıkıntı yaşamaktayız. Materyal konusunda Milli Eğitim tarafından ihtiyaç bilgisi istense de konuya hakim olmadığımızdan dolayı eğitimde ne kullanacağımızı da bilmemekteyiz.”

Duygu: En önemli sorun materyal yetersizliği ve derslik sıkıntısı. DEO’mız yok. Herhangi bir boş sınıfı veya kütüphaneyi kullanıyoruz. İçeride ders yapıldığı bilinmediğinden ders birçok kez bölünüyor. Her öğrencinin bu kapsama alınması farklı nedenlerle oluyor. Her öğrencide farklı bir yöntem uygulamamız gerekiyor. Benim iki farklı öğrencim vardı. Özel durumları ile ilgili eğitimimiz olmadığından zorlanıyoruz aslında. Bu öğrencilere nasıl verimli olabileceğim konusunda bilgi sahibi değilim. Ayrıca öğrencinin hazır bulunuşluğu anlatacaklarım açısından ne kadar yeterli kestiremiyorum. Öğrenciye ne anlatmalı ve nereden başlamalıym soruları zihnimi kurcalıyor. Öğrenci daha önceki yıllarda böyle bir eğitimden geçmediğinden dersimle ilgili ne bildiğini bilmiyorum. Belki bir portfolyo ile durum çözülebilir.”

Katılımcılar alanlarıyla ilgili DEO’nda bulunması gereken materyalleri ise şu şekilde belirtmişlerdir. “Bilgisayar, internet bağlantısı, matematik ders materyalleri, görsel ve üç boyutlu cisimler, büyük puntolu yazılmış ders materyalleri, resimler, afişler, maketler, konu ile ilgili kavram kartları, çalışma kağıtları.”

3) Katılımcıların DEO Uygulamasında Derslerde Yaşanan Sorunların Üstesinden Gelme Yöntemleri

Katılımcıların DEO uygulamasında derslerde yaşanan sorunların üstesinden gelme yöntemleri Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Katılımcıların DEO uygulamasında derslerde yaşanan sorunların üstesinden gelme yöntemleri.

Belirtilen sorunlar	F
Görsel destekli anlatım gerçekleştirme	2
Yazı ile iletişim sağlama	2
Fotokopi verme	2
İdarecilerle görüşme	2

Deniz Tunalı Erkan

Aynı branştaki arkadaşlara danışma	2
İşaret dili kullanma	1
Kavram kartları kullanma	1
Sembol ve şekillerle anlatma	1
İnternette bilgi alma	1

Araştırmanın üçüncü alt problemde destek eğitim odası yaşanan sorunların üstesinden nasıl gelindiğine ilişkin katılımcıların görüşleri ele alınmıştır. Mülakatlardan elde edilen bulgulara dayalı olarak katılımcıların görüşleri 9 kategoride toplanmıştır. Bu bağlamda katılımcılar yaşadığı sorunları şu cümlelerle dile getirmiştir.

Ahmet: “Duymayan öğrencime görsel olarak anlatmaktayım. Bazen anlamayınca yazı dilini kullanmaktayım. Öğrenciye not tutturmak yerine -büyük zaman kaybı yaşanmaktaydı- fotokopi veriyorum.”

Tuğba: “Konularla ilgili basit kavram kartları hazırlanmıştır. Sembollerle şekiller üzerinden anlatıyordum.”

Fatma: “İdare ile görüşüyorum. Aynı branşta olduğum arkadaşlarıma danışıyorum. İnternette bilgi alıyorum.”

Duygu: “Görsel materyallerden yararlanıyorum. İşitme engelli öğrenciyle işaret dili kullanarak anlaşıyorum. Not tutturamıyorum, çok uzun zaman alıyor. Konu ile ilgili notlar hazırlayıp veriyorum. Çizimler yaptırıyorum. Üstesinden gelmeye çalışıyorum. Çok zorlandığım zamanlarda aynı öğrenciye DEO’da eğitim yapan diğer öğretmenlerle konuşarak fikir alıyorum. Bazı durumlarda idareye bildiriyorum.”

4) Katılımcıların DEO Uygulamasının Geliştirilmesine İlişkin Öneri Ve Görüşleri

Katılımcıların DEO uygulamasının geliştirilmesine ilişkin öneri ve görüşleri Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Katılımcıların DEO uygulamasının geliştirilmesine ilişkin öneri ve görüşleri.

Belirtilen sorunlar	f
Öğretmenlere eğitim verilmeli	3
Materyal temin edilmeli	3
DEO kurulmalı	2
Ders programı düzenlenmeli	1
Bakanlık çalışması yapılmalı	1
Özel ders kitapları hazırlanmalı	1
Eba (Eğitim Bilişim Ağı) videoları işitme engellilere uygun düzenlenmeli	1
Ders saati arttırılmalı	1
İdareci takibi ve dönüt sağlanmalı	1

Araştırmanın dördüncü alt probleminde DEO uygulamasının geliştirilmesi ve daha başarılı yürütülmesine ilişkin katılımcıların görüşleri ele alınmıştır. Mülakatlardan elde edilen bulgulara dayalı olarak katılımcıların görüşleri 10 kategoride toplanmıştır. Bu bağlamda katılımcılar önerilerini şu cümlelerle dile getirmiştir. Katılımcılar DEO'nda eğitim veren öğretmenlerin öncelikle kendilerinin eğitim almış olması gerektiğini şu şekilde açıklamışlardır.

Fatma: "Düzenli olmalı, bunu için gerekli malzemeler ve oda olmalı. Bunu yapacak olan öğretmenlere eğitim verilmesi gerektiğini düşünüyorum."

Özlem: "Branş öğretmenlerine kaynaştırma öğrencileri ile ilgili eğitimler verilebilir."

Öğretmenlere verilmesi gereken eğitimin özelliklerine değinen katılımcılardan biri görüşlerini şu sözlerle açıklamıştır.

Duygu: "Kaynaştırma kapsamındaki öğrenciler ile ilgili hizmet içi eğitimler var. Daha önce başvuruda bulunmuştum ama katılamadım. Benzer şekilde DEO'na yönelik eğitimler de açılabilir. Genelden ziyade özel olmalı ve öğrenciye göre açıklamalar yapılan pratiğe yönelik bilgi ve beceriler kazandıran bir eğitim olması şart. Öğrencilerin özel durumları dikkate alınarak hazırlanmış, materyalleri olan DEO gerekiyor. Ders saatlerinin artırılması öğrencideki değişimleri de artırabilir düşüncesindeyim. Diğer soruda belirttiğim gibi öğrenci için bir portfolyo hazırlanırsa daha önceki zamanlarda neler başardığını görenek derse başlayabiliriz. Bir diğer husus derslere yönelik dönütlerin verilmemesi ve idareciler tarafından bir denetimin yapılmaması. Öğretmenlerin vicdanına kalmış bir durum var yani."

DEO ve materyal konusunu gündeme getiren diğer katılımcılar görüşlerini şu şekilde açıklamıştır.

Tuğba: "DEO'larında gerekli ders materyallerini bulmak ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre materyalleri seçebilmemiz başarı şansını artıracığını düşünüyorum."

Pelin: "Önce bir destek eğitim odası kurulmalı ve kullanılacak malzemeler temin edilmeli, ders programları çakışmayacak şekilde düzenlenmeli diye düşünüyorum."

Konuya farklı bir açıdan bakan diğer bir katılımcı ise ders materyallerinin geliştirilmesi konusunda şu açıklamalarda bulunmuştur.

Ahmet: "Bakanlığımızın özel öğretime muhtaç çocuklar hakkında daha ciddi bir çalışma yapması gerekiyor. Söz konusu çocuklara özel kitaplar (ders kitapları) hazırlanmalıdır. Eba'daki videolara işitme engelliler için de anlatım yapan videolar ve görseller konulmalıdır."

5) Katılımcıların DEO'larının Özel Gereksinimli Bireylerin Kültürel ve Mesleki Eğitim İhtiyaçlarını Karşılama Düzeyine İlişkin Görüşleri

Katılımcıların DEO'ların özel gereksinimli bireylerin kültürel ve mesleki eğitim ihtiyaçlarını karşılama düzeyine ilişkin görüşleri, öğrencilerin eğitimleri ve gelişimlerine katkıları ve davranış ve becerilerinde gözlenen değişiklikler de dikkate alınarak Tablo 6'te sunulmuştur.

Tablo 6. Katılımcıların DEO'ların özel gereksinimli bireylerin mesleki eğitim ihtiyaçlarını karşılama düzeyine ilişkin görüşleri.

Birebir işlenen dersin faydalı olması	3
Öğrencinin kendini özel/değerli hissetmesi	2
Öğrencinin arkadaşları ile iletişimde artış olması	2
Öğrencinin özgüveninde artış olması	2
Öğrencinin derse karşı istekli olması	2
Öğrencinin derste aşama kaydetmesi/başarılı olması	2
Öğrencinin derse katılımında artış olması	1
Öğrencinin bilmenin tadına varmış olması	1
Öğrencinin mutlu olması ders saatinin yetersiz olması	1
Matematik işlem yeteneğinde artış olması	1
Mesleki rehberliğin yetersiz olması	1
Öğretmene yüklenen görevin fazla olması	1
“Hiç yoktan iyi” olması	1

Araştırmanın beşinci alt probleminde DEO uygulamasının özel gereksinimli bireylerin kültürel ve mesleki eğitim ihtiyaçlarını karşılama açısından yeterli olup olmadığı, öğrencilerin eğitimleri ve gelişimlerine yönelik olumlu katkılar ve davranış ve becerilerinde gözlenen değişimler alt başlıklarıyla incelenmiş konu ile ilgili katılımcıların görüşleri ele alınmıştır. Mülakatlardan elde edilen bulgulara dayalı olarak katılımcıların konuya ilişkin görüşleri 14 kategoride toplanmıştır. Bu konuda katılımcılar şunları ifade etmiştir.

Özlem: “Hayır. Derslerine takviye olmak açısından faydalı olduğunu düşünüyorum. Ancak eğitim ve gelişimlerine tam olarak katkıda bulunulmadığı görüşündeyim. Yukarıda da bahsedilen kültürel ve mesleki yönlerden ihtiyaçlarını karşılamak mümkün olmamaktadır.”

Pelin: Yetersiz. Faydası muhakkak var, çünkü öğrenci bir yerde özel ders (birebir) alıyor. Öğrenci davranış ve becerilerinde olumlu gelişme var.”

Tuğba: “Hayır yeterli değildir. Bu öğrencilere özellikle mesleki anlamda çok iyi rehberlik yapılması gerekir. Öğrenciler için faydalı olduğunu düşünüyorum. Çünkü öğrenci kalabalık sınıf ortamında birebir almadığı eğitimi DEO’da alır ve bu eğitimde akademik başarısını artırmaktadır. Öğrenciler başarılarının arttığını gördüklerinde, bir şeyler öğrenebildiğini, başarabildiğini görüyor, öğrencinin özgüveni artıyor. Sınıfta farketmediğimiz bir öğrenci ile birebir çalıştığımızda öğrencinin artık sınıf içinde aşama kaydettiğini görebiliyoruz.”

Ortaöğretim kurumlarındaki destek eğitim odası uygulamasına ilişkin öğretmen görüşleri

Ahmet: Destek odası aslında sadece bir mekan görevi üstlenmektedir. Bütün yük öğretmene bindirilmiştir. Amiyane tabirle hiç yoktan iyidir. Daha iyisi yapılabilecekken öğrencilerinin derslerde biraz daha başarılı olmaları ve kendilerini daha iyi hissetmeleri tarafımdan başarı olarak kabul edilmektedir. İlk zamanlar tereddütle gelen çocuklar zamanla bilmenin tadına varınca daha istekli olarak derslere devam etmeye başladılar. Daha mutlu olduklarına ve daha başarılı olduklarına şahit oldum.”

Fatma: Yeterli değil. Ders saatimiz yetersizdi. Olumlu katkıları olduğunu düşünüyorum. Derste kendine olan güveni arttı ve derse daha çok katılmaya başladı. Arkadaşları ile olan iletişiminde olumlu etkileri oldu. Kendine olan güveni arttı ve kendini daha özel hissetti.”

Duygu: “Yeterli değil, özellikle ders saatleri bakımından yetersiz buluyorum. Ama yine de az da olsa bir katkı sağlıyor öğrenciye, bir başlangıç olarak DEO’nda hiç ders almamış olmaktan iyi. Yetmese de öğrencilerin eğitimlerine ve gelişimlerine yönelik olumlu katkıları olduğunu düşünüyorum. Öğrenciler birebir yapılan dersler sayesinde kendini değerli ve özel hissediyor. Arkadaşlarıyla iletişimi de artıyor, derse olan istekliliği de. Öğretmenine de saygısı artıyor.”

Sonuçlar Ve Tartışma

Öğretmen görüşlerine dayalı olarak ortaöğretim kurumlarındaki DEO uygulamasının değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışmada, katılımcılar tarafından mevzuatta bulunan bazı ifadelerin DEO açılmasını zorlaştırdığı saptanmıştır. Öğrencinin DEO’nda vermek istediğiniz dersten alınması mevzuata dair en çok belirtilen görüş olarak ön plana çıkmıştır. Mevzuata ilişkin olarak ek ders düzenlemesinin gerekliliği olduğu, öğretmen ve öğrenci buluşmasını zorlaştırdığı, ders öğretmenin kendi öğrencisine ders verememesi durumunu ortaya çıkardığı da belirlenmiştir. Ayrıca teşvik edici yönünün yetersiz olduğu, öğretmen takibinin yetersizliği, yönetmeliğin açık olmaması ve genel olması mevzuata yönelik belirtilen diğer hususlardır. Söz konusu durumlara paralel olarak gelişen bir durum ise katılımcılardan biri tarafından dile getirilmiş olup idari görevi olan öğretmenlerin daha rahat DEO açabilecekleri belirtilmiştir.

DEO uygulamasında derslerde yaşanan sorunlar incelendiğinde materyal yetersizliği probleminin öne çıktığı görülmektedir. Katılımcıların %100’ü tarafından belirtilen bu görüşün yanı sıra yer ve donanım sıkıntısı ve öğrencilerin farklı özellikte olmasından kaynaklanan sıkıntılar aynı oranda dile getirilmiştir. Söz konusu bu iki sıkıntıdan rahatsızlık duyan öğretmenler katılımcıların %50’sini oluşturmaktadır. Hizmet öncesi ve hizmet içi bir eğitim almamış olmak, öğrenciye ne vermeliyim sorusuna öğretmenlerin net bir cevap oluşturamaması, öğrencilerdeki ön bilgi eksikliği ve öğrencinin DEO’sına ilk kez alınıyor olması daha az belirtilen diğer görüşlerdendir.

Katılımcıların DEO uygulamasında derslerde yaşanan sorunların üstesinden gelme yöntemleri incelendiğinde görsel destekli anlatım gerçekleştirme, yazı ile iletişim sağlama, fotokopi verme, idarecilerle görüşme, aynı branştaki arkadaşlara danışma eşit oranda öne çıkan görüşler olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların DEO uygulamasının geliştirilmesine ilişkin görüşlerden ifade edilen görüş ve önerilerden ikisinin öne çıktığı görülmektedir. İlgili konuda öğretmenlere verilecek eğitime ve materyal teminine vurgu yapan öğretmenler katılımcıların %50’sini oluşturmaktadır.

Katılımcıların DEO’ların özel gereksinimli bireylerin kültürel ve mesleki eğitim ihtiyaçlarını karşılama düzeyine ilişkin görüşleri incelendiğinde birebir işlenen dersin faydasına vurgu yapıldığı, bu görüşün katılımcıların %50’si tarafından ifade edildiği belirlenmiştir. Derslerin öğrencinin kendini özel ve değerli hissettirmesi, dersler sonrasında öğrencinin arkadaşlarıyla iletişimde, özgüveninde ve derse karşı ilgisinde artış olması da saptanan bulgular arasındadır.

Öğrencinin DEO'nda vermek istediğiniz dersten alınması mevzuata dair en çok belirtilen görüş olarak ön plana çıktığı bu çalışmada, materyal, yer ve donanım anlamında yetersiz olduğu ve DEO kapsamında ders vermekte olan öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim almadığı gibi sorunlar olduğuna vurgu yapılmıştır. Katılımcılar, DEO uygulamalarının öğrencilerin kültürel ve mesleki eğitim ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmakla beraber, öğrencilere akademik, bireysel ve sosyal yönden bir şeyler kazandırdığının da altını çizmektedir.

Çağlar (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, DEO uygulamasının öğrencilerin akademik, kişisel ve sosyal yönden geliştirdiği, DEO uygulamalarının mevzuatta belirtilen şekilde yapılmadığı, mevzuatın açıklık getirmediği, konularda okullar arasında farklılıklar olduğu, okulların fiziksel ve donanımsal olarak yetersiz olduğu, DEO kapsamında ders vermekte olan öğretmenlerin hizmet öncesi veya hizmet içi eğitim almadığı saptanmıştır. Akay, Uzuner ve Girgin, (2014) tarafından gerçekleştirilen diğer bir çalışmada ise benzer bulgular ortaya çıkmış DEO uygulamalarına katılan öğrencilerde olumlu gelişmeler yaşandığı, öğrencilerin özellikle akademik, sosyal ve iletişimsel becerilerde gelişme gösterdikleri tesbit edilmiştir. Çalışma sonuçlarımızın söz konusu bu çalışma sonuçları ile uyum içinde olduğu, bulguların paralellik gösterdiği görülmektedir. Çalışmamız ayrıca diğer çalışmalarda saptanmayan öğretmen öğrenci buluşmasının zorluğu, idarecilerin ders vermesini kolaylaştırdığı, öğrenciye kendi öğretmenin ders veremediği, gibi bazı özel sonuçlara ulaşılması bakımından özgün bir değer taşımaktadır. Katılımcılardan biri tarafından ifade edilen Eba videolarının işleme engellilere uygun düzenlenmesi gerektiği literatürde belirtilmeyen spesifik bir fikir olup uygulama önerisi olarak sunulabilir. Mevzuata ilişkin belirtilen pek çok hususta yeni düzenlemelere gidilebilir.

Çalışmanın başlangıcında katılımcıların belirlenmesi sırasında yapılan ön hazırlıklar, ilimizde meslek liselerinde DEO uygulamasının ne kadar az olduğunu ortaya koymuştur. Uygulamanın başlatılamamış olma nedenleri öğretmene ve öğrenciye bakan yönleri ile ele alınarak başka bir çalışma konusu olarak araştırmacılara önerilebilir. Ayrıca meslek dersi becerilerinin ne kadar etkili kazanıldığını anlamak amacıyla DEO uygulamalarında sınıf içindeki uygulamaları ve süreçlerinin doğrudan gözlem yöntemiyle incelendiği farklı çalışmalar desenlenebilir.

Okullarda, kaynaştırma eğitiminin başarılı olmasının DEO'sındaki başarıya bağlı olduğu düşünüldüğünde, bu çalışmanın, kültür ve meslek dersi öğretmen görüşlerinden yola çıkılarak, ilimizdeki kaynaştırma eğitimi literatürüne etkiliği artırma bakımından katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca çalışmamız ilimizde veli ve öğrenci fikirlerinin de alınarak daha geniş perspektifte ele alınabilecek bir çalışma için veri niteliği taşımaktadır.

Yararlanılan Kaynaklar

- Akay, E., Uzuner, Y., ve Girgin, Ü. (2014). Kaynaştırmadaki işitme engelli öğrencilerle gerçekleştirilen destek eğitim odası uygulamasındaki sorunlar ve çözüm gayretleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi- Journal of Qualitative Research in Education*, 2(2), 43-68.
- Çağlar, N. (2016). İlköğretim kurumlarındaki “Destek eğitim odası (DEO)” uygulamasına ilişkin okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2006). Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği (Değişiklik: 21.7.2012/R.G.:28360) https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyallar/2012_10/10111226_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeliği_son.pdf adresinden 15 Kasım 2017 tarihinde alınmıştır.

Ortaöğretim kurumlarındaki destek eğitim odası uygulamasına ilişkin öğretmen görüşleri
Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). Nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.